

**** Za pravega veroučitelja na go-riški gimnaziji** je imenovan suplent v go-riškem semenišču Alojzij Fogar.

**** Ravnateljsko mesto na gimna-ziji v Celovcu** je razpisano do 1. avgusta, ker stopi dosedanji ravnatelj, vladni svetnik dr. Latzel, v pokoj.

Književnost in umetnost.

"Kraljevič in berač." Spisal Mark Twain. Z ozirom na svoj tozadevni članek v "Učit. Tov." se usojam naznanjati, da mi je takoj po objavljenju pisal g. Iv. Pr. Lam-pret, tiskar in založnik v Kranju, da je imel misel to delo založiti že pred meseci in da je že pričel s pripravami za realizacijo te ideje. Toliko na znanje, da bi se kdo ne ukvarjal več po nepotrebnem s prevajanjem omenje-nega mladinskega spisa.

Ferdo Plemič.

Roditeljsko pismo. Pouk staršem in njih namestnikom o najvažnejših določbah do-končnega šolskega in učnega reda za ljudske šole ter tozadevnega izvršilnega predpisa. Se-stavil Janko Knapič, nadučitelj na Vidmu. — Cena: za en izvod 10 h, za 100 izvodov 8 K. — Ljubljana 1910. Založilo Uči-teljsko društvo za brežiški in sevniški okraj. Natisnila Učiteljska tiskarna. — O tem rodi-teljskem pismu več pozneje, za danes le toplo priporočilo!

Politiški pregled.

*** Posledice centralističnega biro-kraškega vladnega zistema** v Avstriji, ki je bil uveden, da bi mogla priti do veljave vnanja germanizacija države, se kažejo v nastopnih številkah: Leta 1838. so šteli v avstrijskih kronovinah 15.5 milijonov prebivalcev in 43.331 javnih uradnikov in uslužbencev; na 360 prebivalcev je prišel po en uradnik ali uslužbenec. Leta 1900. so našli 26.150.000 prebivalcev in 334.974 javnih uradnikov in uslužbencev (nevščeni državnih železnic), tako da je prišel en uradnik ali uslužbenec že na 78 prebivalcev. Prebivalstvo se je torej v tej dobi pomnožilo za 69 odstotkov, število urad-nikov in uslužbencev (brez železnic) pa za 673 odstotkov. V dobi od leta 1890. do 1910. se je prebivalstvo pomnožilo za 9 odstotkov, urad-niki in uslužbenci pa za 27 odstotkov. V ome-njenih desetih letih je penzijski proračun od 34.7 milijonov narasel na 57.7 milijonov kron. a danes znaša 91.6 milijonov kron.

*** Analfabeti** ne bodo mogli postati po-slanci v Srbiji. Beligradska lista poročajo, da bo volilni red za srbsko skupščino reformiran tudi v tem smislu, da že na prihodnjih volitvah ne bodo smeli biti izvoljeni analfabeti.

*** Ženska volilna pravica na Ner-veškem.** Ustavni odsek storthinga je izdelal novelo k volilnemu redu, po kateri bodo imele volilno pravico tudi ženske. Pravijo, da sta izkustvo in visoka kultura norveških žen dokazala, da so zrele za to političko pridobitev.

*** Za splošno in enako volilno pra-vico v Belgiji.** V poslanski zbornici so stavi-li socialni demokratje predlog za splošno in enako volilno pravico namesto dosedanjega pluralitetnega sistema. Zbornica je z 72 proti 58 glasovom sklenila, da se o predlogu ne posvetuje.

*** Poslanec Masaryk o češko-nem-škem sporazumu.** Posl. prof. Masaryk je imel te dni shod, na katerem je poudarjal, da je postalo sporazumljenje med Čehi in Nemci potreba, ker je zaradi tega prepira v nevar-nosti parlament. Delazmožnost parlamenta je potrebna za obe stranki. Vlada pa nima ni-kakega določenega jezikovnega zakona. Baron Bienerth naj predloži plenemu ali narodnost-nemu odseku jezikovni elaborat in s tem bo dana iniciativa, nakar se bo moglo začeti raz-pravljanje o jezikovnih zakonih. Sicer se pa na Dunaju lahko opazi, da so toliko Čehi, kolikor Nemci že utrjeni zaradi jezikovnega boja. Ni izključeno, da uvedejo Poljaki, kršćan-ski socialci in socialni demokratje jezikovno akcijo proti Čehom in proti nemškimi radikal-cem. Prof. Masaryk je končno izjavil, da je potrebna reforma poslovnika in da je za reši-tev jezikovnega vprašanja kompetenten toliko državni, kolikor deželni zbor.

*** Čehi proti Grunwaldski slavnosti.** V nekaterih čeških listih so objavljeni izrazi nevolje proti poljski slavnosti v spomin zmage pri Grunwaldu. Listi pozivljajo Čeha, naj se slavnosti ne udeležijo, ker niso povabljeni na slavnost pravoslavna mesta in — v prvi vrsti — ker je dohodek slavnosti namenjen za poljske šole v Šleziji, ki so naperjene predvsem proti šleskim češkim šolam. Listi pravijo, naj dajo Čehi tisti denar, ki bi ga izdali za izlet na ono slavnost, rajši za češke šole v Šleziji.

*** Razpor v vrstah čeških klerikalcev** raste od dne do dne. Začel se je hud boj v časnikarski javnosti med konzervativnim (feu-dalnim) in kršćansko-socialnim (novostrujarskim) krilom. Na zadnjem občnem zboru stranke je prišlo o ostrih nastopov med obema kriloma. Kršćansko-socialno krilo vodita brata Myslivca, ki sta na občnem zboru tudi provzročila, da se je stranka prekrstila iz katoliško-narodne v kršćansko-socialno. Preobrazila sta tudi strankino organizacijo iz diecezanske in dekanjske v poli-tičko-krajevno, kar drugemu krilu ni po volji

in zaradi tega Myslivca hudo napada. Iz Prage poročajo, da je kršćansko-socialna struja kupila v Pragi tiskarno bratov Ziegnerja za 70.000 K in da namerava ustanoviti svoj dnevnik. Do-zdaj je bil strankin dnevnik "Čech", ki po-stane s tem glasilo feudalnega tabora.

*** Angleški kralj Edvard je umrl** 7. t. m. ponoči. Rojen je bil leta 1841. Prestol je zasedel leta 1901. Prestolonaslednik je rojen l. 1865. Pred kratkim se je vrnil Edvard v London iz Biaritza. Bil je ves izpremenjen. Kralj sicer ni ležal, videlo pa se je, da hira. Umrl je takorekoč hipoma, nepričakovano.

Kulturno delo.

+ Carnegijeve biblioteke. V novo-jorškem časopisu Colliers Weekly objavlja Car-negi, jekleni kralj, sam statistiko bibliotek, ki jih je iz svojega žepa založil. — Vsega skupaj je izdal za ustanavljanje knjižnice 51.596.903 dolarjev; od te vsote pripada na Zedinjene države približno 35 milijonov, na Angleško 8 milijonov, na Škotsko in Kanado približno 2 milijona. Vsega je ustanovil skoro 2000 knjižnic. — Sreča, da ni v Ameriki kraj-skih klerikalcev, sicer bi proti temu gotovo — protestirali!

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Tov. Angela Troštova in Julij Slapšak iz Vodice, 4 K; Jakobina Dimnikova 2 K; učitelji-risariji zložili pri "Novem svetu" 4.50 K; Jo-sip Tratar iz Mokronoga 2 K; Friderik Praprotnik namesto venca na grob gđe. Mari-rici Praprotnikovi 10 K; skupaj 22.50 K, zadnjič izkazanih 554.50 K; doslej darovanih 577 K. Bog plati!

Obrambni vestnik.

*** Mesto šolskega nadzornika za mariborsko okolico.** Za Slovence in pa slovensko obmejno šolstvo je jako velikega pomena, kak-mo pride na mesto sedanjega nadzornika Schmoranzerja, ki je imenovan za učiteljske. Nemci bi bili radi svoj čas s kričanjem o "krivici", ki se jim je baje s Schmoranzerevim imenovanjem zgodila, svet preslepili, da so Slovenci nekaj profitirali in da gre torej do-sedanje mesto šolskega nadzornika v maribor-skem političkem okraju — njim. Vlada je že napol izdala, da misli na to mesto poklicati kakega nemškutarja. V očigled dejstvu, da gre tu za izključno slovenske šole — Nemci imajo itak že lastnega nadzornika — pozivamo vse merodajne činitelje, da naj preprečijo imeno-vanje kakega nemškutarja na Schmoranzerevo mesto. Zlasti je sveta dolžnost obeh drž. poslancev okraja. Piška in Boškarja, ter dež. odbornika Robiča, da store vse, kar je le mogoče. Če ne, jih bomo klicali na odgovor! Najbolj se baje trudi znani Koschutnig iz Vojnika, da bi prišel na Schmo-ranzerevo mesto. Pa še par prodanih duš bi lahko imenovali, ki hočejo ubijati slovensko šolstvo v mariborski okolici. Zato vsi na branik!

*** Še eno značilno pismo!** Naš ured-nik je prejel s Štajerskega to-le pismo: Star sem že postal do 50 let in v službi kot ljudsko-šolski učitelj sem še osivel, pa hvala Bogu, spomin imam še dober in v šibkem telesu biva še zdrava in krepka duša, zato me sveta jeza popade, kadar čitam v časnikih o nasilstvih, ki se gode našim tovarišem v prosvetljenem 20. stoletju. Večje spoštovanje smo uživali učitelji pri našem ubogem, zapuščenem sloven-skem ljudstvu celo pred 30 leti. Kako so nas takrat kmetje in otroci spoštovali, ljubili in slušali v šoli in zunaj šole! "To nas uči naš gospod učitelj; slušajmo ga, bo dobro za nas", tako so govorili! In eden mojih učencev mi je pisal nedavno iskreno pismo, v katerem med drugim pristavlja: "O, srečni časi, ko smo k Vam v šolo hodili. Vsi Vaši nekdanji učenci in učenke smo postali po Vaših naukih vrli gospodarji in poštene gospodinjice! Srčno nas bi vse razveselilo, ko bi še enkrat v našo sredo prišli Vi, gospod učitelj, ki smo ga vsi tako spoštovali in ljubili!" — In danes! S kamenjem napadejo ponoči stanovanje mirno živeče uči-teljeve družine! Kam je torej dospelo naše slovensko ljudstvo v nekaterih krajih! Hudo-delstvo javnega nasilstva jim je dandanas orodje, s katerim hočejo pregnati iz svoje fare nelju-bega jim učitelja! Dragi tovariši! Kazenski zakonik v roke in s postavnimi sredstvi se zoper staviti takim in podobnim nasilstvom zavedenega in podhujkanega ljudstva! Ne zapustiti službe, marveč pogumno v boj proti krivičnikom in nasilnikom in če vas tudi c. kr. nadzorniki nepodpirajo! Pravica in resnica mora končno zmagati.

Bodimo pogumni kakor stari Špartanci in rajši častno umreti, nego nečastno premagan odstopiti! Posebno vi, mladi učitelji, ne vdajte se, gotovo dosežete nekoč boljše časa, kakor jih imamo sedaj, le pogumno naprej po poti po-štenosti z mečem bistrega uma na temelju od našega vladarja danih nam šolskih zakonov! —

Ako nas nočejo več braniti šolske oblasti, ker so večinoma v rokah naših krutih sovražnikov in nasprotnikov, nas bodo branila c. kr. sodišča in oni sodniki, ki imajo srce in razum za to! — Hvala Bogu, še je pravica na svetu, samo iščimo jo in pogumno naprej do častne zmage nekrvave! Srčni pozdrav vsem tovarišem in milim tovarišicam iz zelene Štajerske vam pošilja stari trpin — ljudskošolski učitelj.

Učiteljski vestnik.

Okrajne učiteljske organizacije.

Referent s slovenskega vseučiteljskega abit. sestanka v Ljubljani l. 1909.

(Dalje.)

Da bo pa vbodoče bolje, hočem podati tu najprej ves ustroj učit. okr. društev, kakršna že sedaj obstojajo, in hkrati tudi nekaj pripomb glede njih organizovanja i. t. d.

Namen društva je:

a) vzajemno, vsestransko pedagoško-di-daktičsko izobraževanje društvnikov;
b) pospeševanje njih materialnih koristi;
c) postavljanje nagrobnih spomenikov umrlim tovarišem in tovarišicam.

Predvsem moramo dodati prvi točki takoj "splošno vsestransko izobraževanje društvnikov" in ne le zgolj stanovsko izobraže-vanje. Drugi točki bi bilo dodati "zastopanje stanovskih koristi". Tretja točka bi pa skoro upravičeno vkljub humanitarne namenu smela izostati in se nadomestiti s točko na-rodno-prosvetnega delovanja učiteljstva. Tu bi bilo polje, kjer bi si na podlagi svoje organizacije — in ne političke stranke — postavljali trajne spomenike, ki bi se ne razrušili kakor mrtvi kamen, tem-več bi stali, rasli in napredovali z narodom. Narodno-prosvetno delo, knjižnice, izobraževalna društva i. t. d., centralizovana v naši organizaciji to bi bil spomenik, ki bi bil več za vse slovensko učiteljstvo in s hvaležnostjo bi zrl narod na grob svojega akoprav ga ne bi krasil velik, krasen spo-menik, temveč bi se na preprosti plošči čitalo le njegovo ime. Še več; njega ime bi ne izgi-nilo iz kulturne zgodovine razvoja njegovega okraja! Da pa ne bo nesporazumljen, moram poudarjati, da je ta točka enaka delu social-nega odseka, samo da jo je uvrstiti tudi v pravila.

Glavni namen torej bi bil v treh točkah: stanovski interesi, interesi šolstva, narodno-prosvetno delo.

Sredstva namenu društva so:

a) Mesečna zborovanja društvnikov, v katerih se prednašajo ped. — didaktični in sploh strokovno — znanstveni predmeti ter se popularno razpravlja o šoli in domu;
b) nasveti, peticije in resolucije na višje oblasti in razne korporacije;
c) občevanje z drugimi društvi;
d) prireditve pedagoške čitalnice;
e) gojitve petja in telovadbe;
f) pobiranje rednih in izrednih doneskov.

Res so mesečna zborovanja najuspešnejše sredstvo v povzdigo stanu, šolstva in naroda, toda žal, nam statistike kažejo nerednost v izvrševanju mes. zborovanj, in potreba nam bo temeljito poiskati vzrokov neuspehov in jih izkušati s preureditvijo ali kako drugače odpraviti. Potreba bo pa še časoma misliti tudi na to, da se pri društvih ne bo razpravljalo le strogo strokovnih vprašanj temveč splošno znanstvena in aktualna vprašanja, v prvi vrsti pa stanovsko-socialna vprašanja. Sami se moramo izobraziti našemu stanu primerno in če doženemo to, smo dosegli vse, zakaj potem nas ne bodo več podcenjevali, ampak nam podeli to, kar nam gre. Postanemo lahko popolnoma neodvisni od njih in večji v vseh ozirih, na vsakem polju.

Da ne bo učitelja, ki bi gledal na soci-alno vprašanje kot na nekaj vzvišenega, ne-dostopnega; da ne bo učitelja, ki bi gledal na politička vprašanja časov kot na nekaj njemu nerazumljivega, neraztolmačljivega, pre-gledljivega le v domačem kraju, da se ne sme ozreti na svetovno politiko, da se ne more in ne sme seznaniti z njenimi osnovnimi pojmi, da bi zrl na slovensko politiko in na Slovanstvo kot na nekak vzvišen ideal, ki mu ga bodo priborili drugi in ki ga bo moral potem moliti kot nekakega malika; da se ne bo dobilo učitelja, ki bi zrl na seksualno vprašanje kot na nekaj pregrešnega in sramežlji-vega, o čemer on ne sme premišljavati, ne govoriti in se mu ne sme približati; da se ne bo dobilo učitelja, ki bi zrl na kulturno vprašanje kot na nekaj, pri čemer on nima ničesar sodelovati, o čemer imajo odločevati le višji gospodje i. t. d., bi našteval lahko probleme raznih aktualnih vprašanj, ki so za vsakega modernega človeka potrebna in katerih osnovne pojme mora imeti vsak učitelj.

Malo jih je bilo, ki so razmišljali o enem ali drugem vprašanju natančneje, in one, ki so se o posameznih vprašanjih specializirali do gotove stopnje, jih je pričelo učiteljstvo gledati kot nekeke polbogove, ki so jim naložili vse delo, do kakršnih se pa sami ne mo-rejo pospeti, ker niso dovolj upoštevali, da je glavno sredstvo za doseg te smotrov samo-izobrazba, ki je vsakomur na razpolago.

Le ako so nam znana vsa ta življenska vprašanja, bo tudi lahko napredovalo šolstvo

in naša pedagoško-didaktičska izobrazba, ker podlaga vsi pedagogiki in šolstvu je le znanost.

Na podlagi tega pride učiteljstvo do samo-stojnega mišljenja in ustvarjanja in pridemo do svojega narodnega šolstva ter se otresemo tu-jih vplivov. Poleg pedagogov dobimo tudi mislece!

Preiti mi je takoj k točki, tičeči se knjižnice in pedag. čitalnice. Lokala za to na primernem kraju skoraj ne bo dobiti. S tem se zvečajo po nepotrebnem stroški in tudi za-radi daljave in krajevnih razmer ni mogoče posečati društvnikom čitalnice. Da bi si pa nabavljali boljše knjige in revije za knjižnico, s tem si zopet podvojimo stroške.

Saj imamo okrajne učiteljske knjižnice; skrbimo, da se tu nabavijo vsa moderna dela in obenem moramo tudi skrbeti, da se bo učiteljstvo pridno posluževalo teh knjižnic, ki naj bi bile opremljene z boljšimi deli znanosti na vsakem polju, da se na podlagi njih lahko izobrazijo učitelji na kateremkoli polju vede in razmotriva potem nje stik s pedagogiko in šolstvom.

Ne samo pedagoško-znanstveno in strokovno naj bi bile opremljene te knjižnice, temveč splošno znanstveno, na vsakem polju z glavnimi zastopniki, saj smo že prej omenili svoje stališče, da je predpogoj strokovni iz-obrazbi in delu — splošna naobrazba in večost na vsakem polju, če se hoče iskati potem uspešno odnošaje stroke do posameznih pred-metov.

Kakor so važne za ljudstvo ljudske knjiž-nice, tako važne so za učiteljstvo popolno opremljene okr. uč. knjižnice, zakaj le na pod-lagi njih dobi učitelj lahko sredstva za svojo nadaljno izobrazbo, bodisi na kateremkoli polju. S tem bi odpadla čitalnica.

Mesečni sestanki bi nam pa služili za to, da se nazori menjajo in utemeljujejo ter se prednaša in opozarja tovariše na to, kar je novega, oziroma na predmet, ki smo ga na-študirali. Ne da posameznik napreduje, ne da se posameznik izobrazuje, v celoti, skupno moramo s pomočjo posameznikov napredo-vati vsi.

Če bi pa kdo trdil, da nam toliko zna-nosti ni potreba, bi ga zavrnil, da je on naj-večji nazadnjak, ker ne uvideva napredka pri-rodoslovnih in drugih ved v devetnajstem sto-letju in se z duhom ni približal niti toliko modernemu človeku, da bi uvidel, da bo imel ta napredek vede najznatnejši vpliv na šolstvo in da se je potreba pripraviti, da se bo tudi naš narod lahko na podlagi šolstva pospenjal in dvigal z duhom časa. Če se pa učiteljstvo ne bo pospenjalo in napredovalo, tudi ne bo napredovalo šolstvo in ne narod!

Preden pa zapustim sredstva društva, ne smem prezreti, da je društvu potrebno, po-sebno če hoče po sedanjih vidikih delovati organizovano na narodno-prosvetnem polju, tudi izdajati in posredovati za zalaganje pri-mernih knjig, brošur i. t. d., ki nas bodo do-vajale v javnost glede stremeljenj in postopanja in nam bo v pomoč pri našem delu.

Isto tudi, da se pod pokroviteljstvom društva ustanavljajo ljudske knjižnice, čitalnice, mladeniška i. dr. izobraževalna društva (soc. kurzi) i. t. d., kar služi kot sredstvo za nar-prosvetno delovanje.

Zahtevamo pa to pod po-kroviteljstvom okr. uč. dr. za to, da centralizujemo vse naše prosv. — kulturno delovanje v naši organizaciji in pridemo v okom često škodljivemu kli-karskemu izkoriščanju ome-njenih društev.

V tem oziru imamo pozdravljati načrt socialnih odsekov, ki nam ga je podal naš vrli tovariš Pesek, zakaj on nam je podal temeljni očit za organizovanje našega prosvet-nega delovanja na podlagi naših društev, in nam bo le na podlagi tega načrta polagoma razviti in izvesti naše prosvetno delo na posameznem polju. V prvi vrsti pa to delo pripada naraščanju, ki ga naj proučuje!

Uspešno pospeševanje dela v društvu pa nudi tudi petje, ki je že sedaj precej razvito v posameznih društvih. *) Isto velja tudi glede telovadbe.

Kar se pa tiče namena in sredstev društva v splošnem, nam bo pa potreba misliti v prvi vrsti na jasnejše in popolnejše načrte in stalno fiksiranje smotrov in dela.

(Dalje.)

„Glasbeni vestnik.“

Glasbeno polje učiteljstva.

Predaval na sestanku deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani A. W. Aste.

(Konec.)

III.

S tem bi bil organizatorični del ljudsko-glasbenega dela učiteljstva končan in vidimo, da obsega prvi del vzgojo pevovodij, drugi del pevske zbornice in društva po vsem Slovenskem, tretji del zvezo teh pevskih društev na podlagi učiteljske organizacije. Centralizujmo vse kulturno delo v svojih rokah

*) Primerjaj načrt „Glasbeno polje učiteljstva“ v Glasbenem vestniku in predstavlja si analogno orga-nizovano vsako polje prosvetnega delovanja.

Uredn.